

BLAUWE REIGERS EN GEELGERANDE WATERTORREN

Dick A. Jonkers

Bij een bezoek aan het landgoed Einde-Gooi ontdekte ik tussen het gras onder een groepje oude grove dennen een aantal braakballen. Door de grootte misleid vatte eerst de gedachte post met braakballen van een Bosuil te doen te hebben. Er lagen er echter tientallen en ze waren te pluizig. Dus toch afkomstig van Blauwe reigers al waren ze dan klein.

Omhoog kijkend waren hier en daar ook witte ka(1)kplekken op takken te ontdekken. Kennelijk een slaapplaats van enkele Blauwe reigers. Waarschijnlijk een groepje overwinterende dieren die in de Egelshoek of de polders Achtienhoven en Westbroek foerageerde. Voor zover bekend liggen de dichtsbijzijnde kolonies op hemelsbreed ca. 3 km afstand in Maartensdijk en Loosdrecht (Blok en Roos 1977).

Op zich is de aanwezigheid van zo'n slaapplaats niets bijzonders.

Uit de braakballen staken echter opvallend veel dekschilden van kevers naar buiten en het was pas 15 maart. Nieuwsgierig geworden naar het fenomeen dat zich hier manifesteerde werden alle intakte verse braakballen (34 exemplaren) verzameld. In het uiteen gevallen andere braakbalmateriaal dat bleef liggen zaten geen keverresten; de verzamelde braakballen waren dus betrekkelijk kort voor de vinddatum opgebraakt.

Een bezoek in augustus leverde geen nieuw materiaal meer op; er lagen slechts vergane resten.

Het uitpluizen van de braakballen leverde behalve de opvallende grote insecten ook nog een aantal andere prooidieren op (tabel 1).

tabel 1. Aangetroffen prooidieren in braakballen van Blauwe reigers (Ardea cinerea).

n=34

Mol (Talpa europaea)	1 ex
Spreeuw (Sturnus vulgaris)	1 ex
Geelgerande watertor (Dijtiscus marginalis)	143 ex
Watertor (Dijtiscus spec.)	4 ex
Watertor larf (Dijtiscus spec.)	4 ex
Pikzwarte watertor	1 ex
Spinnende watertor (Hijdrophilus piceus)	1 ex
Watertor larf (Hijdro spec.)	1 ex
Waterroof kever (Agabus spec.)	1 ex
Loopkever (Carabus spec.)	1 ex
Loopkever (Pterostichus spec.)	1 ex
Lieveheers beestje (Coccimella septumpunctuata)	4 ex

In de tabel vallen onmiddellijk de grote aantallen geelgerande watertorren op. Gewoonlijk vormen vis en zoogdieren (o.a. veldmuis en mol) het hoofdbestanddeel van het menu (Bauer en Glutz von Blotzheim 1966, Witherby et al. 1965).

In het laatste werk worden watertorren (Dijtiscus) met name genoemd.

Muller (1984) onderzocht een groot aantal magen van Blauwe reigers en vond in de winter in 56% hiervan resten van insecten. Meer detail informatie wordt verschaft door Hibbert-Ware (1940). Zij vermeldt, zonder in te gaan op de periode waarin de braakballen werden gevonden dat in braakballen van een reigerslaapplaats resten van deze soort overvloedig aanwezig waren.

Het belang dat geelgerande watertorren in het insecten voedsel van Blauwe reigers vertegenwoordigen wordt aangegeven door Creutz (1964).

Uit het bovenstaande valt te concluderen dat geelgerande watertorren wel min of meer geregeld worden aangetroffen, en in het insecten aandeel van het voedsel een belangrijke component kunnen vormen. Dat deze waterroofkevers niet meer worden aangetroffen - het zijn tenslotte in het oog lopende grote dieren - zou veroorzaakt kunnen worden door hun afweermechanisme.

In het nauw gedreven scheidt de geelgerande watertor een melkachtige, onaangename smakende en sterk ruikende vloeistof af. Het levert ook zenuwgif dat gebruikt wordt om kleine prooidieren als vissen, kikkers en insecten te bedwelmen of te doden.

De afweer tegen pretadores lukt niet altijd; er schijnen moeras- en watervogels te zijn die wachten tot de dieren hun afweermiddel hebben gebruikt en dan toeslaan.

Nauman (1955).

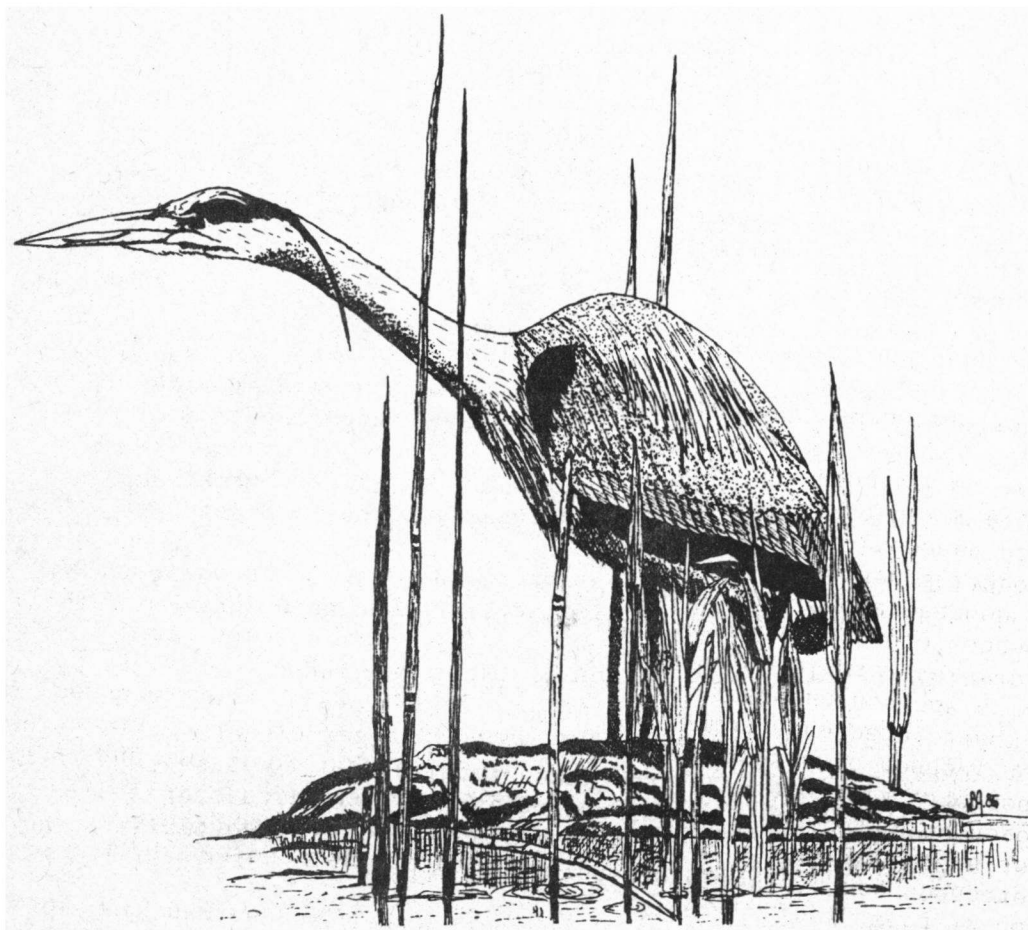
Daarmee is slechts een deel van het verschijnen in de gevonden braakballen verklaard. De reigers zouden zelfs een vorm van specialisatie hebben kunnen ontwikkeld. Blijft toch nog altijd de talrijkheid in dit deel van het jaar; het was immers nog maar net aan het einde van de winter.

Reeds in de herfst zoeken geelgerande watertorren plantenrijke wateren op waarin bij dichtvriezen nog veel zuurstof aanwezig is (Wesenberg-Luns in Nauman 1955). Dit biotoop is in de omgeving rijkelijk voorhanden. Verder overwinteren ook exemplaren in slootkanten (mond. med. Higler).

Uit de K.N.M.I. weer overzichten blijkt dat de winter o.h.a zacht was en er begin maart een periode was met fraai weer en zonneschijn.

Voorlopig houd ik het er maar op dat de combinatie van alle factoren tot een gericht zoekgedrag naar halfactieve geelgerande watertorren met een nog slecht werkend afweersysteem heeft geleid. Dit zou de aanwezigheid van zoveel exemplaren in de braakballen kunnen verklaren.

Mijn speciale dank gaat uit naar Dhr. v.d. Bund die de determinatie van een aantal insecten fragmenten uitvoerde.

Geraadpleegde literatuur:

- 1 Bauer, K.M. en Glutz von Blotzheim, U.N. 1966:
Handbuch der Vögel Mitteleuropas Band 1 Gaviiformes-Phoenicopteriformes.
Frankfurt am Main.
- 2 Blok, A.A. en Roos, M 1977: Blauwe reiger census 1970-1976.
Vogeljaar 25 (5): 205-222.
- 3 Creutz, G. 1964: Ernährungsweise, Nahrungsauswahl und Abwehr des Grauweiher (Ardea cinerea). Zoöl. Abhandlungen. Mus. Tierk. Dresden 27 (3): 39.
- 4 Hibbert, Ware, A. 1940: An investigation of the Pellets of the Common Heron (Ardea cinerea cinerea). Ibis 40: 433-450.
- 5 Müller, R. 1984: Magenuntersuchungen an Graureiher Ardea cinerea. Der Ornithologische Beobachter 81 (2) 159-163.
- 6 Naumann, H. 1955: Der Gelbrandkäfer. Lutherstadt.
- 7 Witherby H.F. et al 1965 Handbook of British Birds. Vol. 111: Hawks to Ducks London.